مدیریت بر آموزش سازمانها سال چهاردهم، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۴ شماره صفحه ۱۸۵-۱۶۳

نقش رهبری یادگیری محور در نگرش به حرفه معلمی با میانجی‌گری عاملیت معلم در معلمان مدارس ابتدایی

***سیامک صادقی،** دانشجوی دکترای مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.
سیروس قنبری، استاد، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی نقش رهبری یادگیری محور در نگرش به حرفه معلمی با میانجی‌گری عاملیت معلم در معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان انجام شد. روش پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش اجرا، از نوع همبستگی (به‌طور خاص مدل‌یابی معادلات ساختاری) بود. جامعه آماری پژوهش معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان به تعداد ۶۳۲۸ در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بود که تعداد ۳۶۲ نفر به روش طبقه‌ای- نسبتی نمونه‌گیری شد. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه‌های رهبری یادگیری محور لیو و همکاران، نگرش به حرفه معلمی وین و انوی و عاملیت معلم لیو و همکاران گردآوری شد. داده‌های به‌دست آمده با روش‌های آماری توصیفی (میانگین، انحراف معیار) و استنباطی (آزمون همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری) با کاربست نرم‌افزارهای spss v. 26 و Smart PLS V.3 تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد؛ اثر متغیر رهبری یادگیری محور بر متغیر نگرش به حرفه معلمی (۰/۳۶۰)، بر متغیر عاملیت معلم (۰/۴۰۰) در سطح ۰/۰۱ معنادار است. همچنین اثر متغیر عاملیت معلم بر متغیر نگرش به حرفه معلمی (۰/۳۱۸) و تأثیر غیرمستقیم متغیر رهبری یادگیری محور بر متغیر نگرش به حرفه معلمی (۰/۱۲۷) در سطح ۰/۰۱ معنادار است. در نتیجه رهبری یادگیری محور می‌تواند با میانجی‌گری عاملیت معلم نگرش به حرفه معلمی را در معلمان بهبود بخشد.

واژگان کلیدی: نگرش به حرفه معلمی، رهبری یادگیری محور، عاملیت معلم.

* نویسنده مسئول: s.sadeghi@ltr.basu.ac.ir
دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۱/۲۹ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۶/۲۰

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]
[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

Managing Education in Organizations Vol.14/No.3/ Autumn 2025 Page 163-185

The role of learning-centered leadership in attitudes toward the teaching profession through teacher agency in elementary school teachers

Siamak Sadeghi, PhD student in Educational Management, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran
Siroos Ghanbari, Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran.

Abstract

This study aimed to investigate the role of learning- centered leadership in attitudes towards the teaching profession through teacher agency in elementary school teachers in Kurdistan province. The research method was applied in terms of purpose and correlation (structural equation modeling) in terms of implementation method. The statistical population of the study was 6328 elementary school teachers in Kurdistan province in the academic year 1402-1403, of which 362 people were used in a categorical-ratio method. Data were collected using the Learning- Centered Leadership questionnaires of Liu et al, Attitude to the Teaching Profession of Win and Nwe, and Teacher Agency of Liu et al. The data obtained were analyzed with descriptive and inferential statistical methods (Pearson correlation test and structural equation modeling) using SPSS v. 26 and Smart PLS V.3 software. The findings showed that; The effect of learning-centered leadership on attitude towards the teaching profession (0.360) and on teacher agency (0.400) is significant at the 0.01 level. Also, the effect of teacher agency on attitude towards the teaching profession (0.318) and the indirect effect of learning-centered leadership on attitude towards the teaching profession (0.127) are significant at the 0.01 level. As a result, learning-centered leadership can improve teachers' attitude towards the teaching profession through the mediation of teacher agency.

Keywords: attitude towards the teaching profession, learning-centered leadership, teacher agency

* Corresponding author: s.sadeghi@ltr.basu.ac.ir
Receiving Date: 18/4/2025 Acceptance Date: 11/9/2025

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

مقدمه

آموزش و پرورش اصلی‌ترین نهاد آموزشی و یکی از بزرگ‌ترین سازمان‌های اجتماعی است که نقش اساسی و مهمی در تحقق اهداف فرهنگی، آموزشی،اجتماعی و اقتصادی جامعه ایفا می‌کند و میزان توسعه هر جامعه به سطح کیفی آن بستگی دارد (Andam & Taheri, 2019: Kazemi & Salimi, 2024: 48). در این میان، شغل معلمی، یکی از مشاغل مورد نیاز در مراحل آموزشی برای پیشرفت جوامع بوده (Kara & Ada, 2021: 106) و دستیابی به آموزش با کیفیت مستلزم اثرگذاری نقش معلمان در شکل‌دهی رفتار و دستاوردهای تحصیلی دانش‌آموزان است (Aklilu, 2024: 1). نگرش معلم به حرفه خود، معیار قضاوت در خصوص حرفه‌ای بودن اوست و حرفه‌ای بودن معلم بر کیفیت آموزش و زندگی اجتماعی تأثیر می‌گذارد (Çetin & Doğan, 2018: 28). از این رو، نگرش معلمان به حرفه خود از عوامل حیاتی در نظام آموزش و پرورش است.

در کنار عناصری مانند شرایط خانوادگی، فرهنگ محل زندگی، و ویژگی‌های والدین و دانش‌آموزان، معلمان عامل بسیار مهمی در ارتقای یادگیری دانش‌آموزان هستند. در این زمینه نگرش به حرفه معلمی، یکی از متغیرهایی است که نقش مهمی در موفقیت معلمان برای تدریس و یادگیری ایفا می‌کند و به نوبه خود بر بهبود عملکرد مدارس اثرگذار است (Win & Nwe, 2020: 502). مفهوم نگرش به حرفه معلمی بیانگر وضعیت روانی احساسات افراد است که با رفتار، آداب و وفاداری آنها نسبت به حرفه معلمی تقویت می‌شود (Hussain et al, 2020: 485). از دیدگاه روان‌شناختی، نگرش معلمان یکی از تأثیرگذارترین عوامل در حرفه تدریس است. یک معلم خوب که واقعاً به حرفه خود اهمیت می‌دهد، می‌تواند تأثیر مثبتی بر شاگردان خود داشته باشد. با این حال، به‌عنوان انسان، یک معلم دارای ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، آکادمیک و روانشناختی خاصی است. این ویژگی‌ها بر نگرش فرد به طور خاص و بر شخصیت او به طور کلی تأثیر می‌گذارد. نگرش حالتی است که به صورت رفتار مطلوب یا نامطلوب نسبت به محرک‌ها بروز می‌کند. رفتار مطلوب فرد منجر به انگیزه، کارایی و رضایت بالا در تلاش‌های او می‌شود. نگرش معلم نسبت به دنیای کار برای رشد دانش‌آموزان مهم است (Zaidi, 2015: 46). بنابراین، برای اینکه معلمان بتوانند به‌طور موثر نسل‌های آینده را شکل دهند، باید دارای تخصص موضوعی، انگیزه، اشتیاق، فداکاری و نگرش مثبت نسبت به حرفه خود باشند (Balyer & Özcan, 2014: 104). نگرش (مثبت یا منفی) معلمان به حرفه خود از زمان انتخاب این حرفه در آنها وجود دارد. بسیاری از مطالعات نشان می‌دهد که در حالی که برخی از افراد این حرفه را با دلایل نوع‌دوستانه- درونی و بیرونی انتخاب می‌کنند، برخی دیگر تحت تأثیر دیگران آن را انتخاب می‌کنند (Balyer & Özcan, 2014: 104) و اشتغال آنها نیز تحت تأثیر

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

دیگران از جمله مدیران و رهبران آموزشی است. رهبری به‌عنوان یک جنبه مدیریتی بسیار مهم در آموزش و پرورش است زیرا منبع یا پایگاهی است که هر چیز دیگری از نظر اداری و مدیریتی با توجه به فعالیت‌هایی که می‌تواند منجر به دستیابی به اهداف سازمان شود از آن ساخته می‌شود (Enwereuzo, 2021: 339).

در محیط مدارس که رهبری آموزشی با مسائل مربوط به نظام آموزشی، دانش‌آموزان و به‌ویژه معلمان درگیر است. برای آسان شدن دستیابی به اهداف آموزشی توجه به آن ضروری است. رهبری آموزشی بر چگونگی بهبود یادگیری دانش آموزان توسط مدیران مدارس با حمایت و فعال کردن معلمان تمرکز دارد (Aslan et al, 2023: 143). اما سبک‌های مختلف رهبری وجود دارد که ممکن است هر کدام از آنها در یک محیط، فرهنگ و جو سازمانی خاصی اثربخش باشد. یکی از سبک‌های رهبری که در محیط‌های آموزشی مورد مطالعه قرار گرفته و مختص نظام‌های آموزشی است، سبک رهبری یادگیری‌محور است. رهبری یادگیری‌محور به‌عنوان تلاش‌های آگاهانه برای الهام بخشیدن، راهنمایی، هدایت، حمایت و مشارکت در یادگیری معلم با هدف افزایش دانش حرفه‌ای وی، بهبود یادگیری دانش‌آموزان و ارتقای اثربخشی مدرسه تعریف شده است (Alazmi & Hammad, 2021: 2). Liu et al (2016) از پژوهشگرانی هستند که به مفهوم‌پردازی سازه رهبری یادگیری‌محور اهتمام ورزیدند و چهار مؤلفه (خلق چشم‌انداز یادگیری، حمایت از یادگیری، مدیریت برنامه یادگیری و الگو بودن) را به‌عنوان ابعاد رهبری یادگیری‌محور در نظر گرفته‌اند. خلق چشم‌انداز یادگیری بیانگر ایجاد بینش و افقی از یادگیری در مدرسه است که به موجب آن معلمان را برای یادگیری بیشتر برمی‌انگیزاند. این مفهوم به تلاش رهبران مدرسه برای ایجاد فرهنگ یادگیری اشاره دارد (Bellibas et al, 2020: 203). حمایت از یادگیری بیانگر تلاش‌های رهبران مدارس برای ایجاد یک محیط مناسب است که در آن یادگیری حرفه‌ای به یک هنجار مشترک بین معلمان و مدیران مدرسه تبدیل شود (Kılınç et al, 2020: 791). مدیریت برنامه یادگیری بیانگر اقدامات رهبر از قبیل سازماندهی، مشارکت، سرپرستی و نظارت بر فعالیت‌های گوناگونی است که با هدف ارتقای توسعه حرفه‌ای معلمان صورت می‌گیرد (Bellibas et al, 2020: 204). سرانجام، الگو بودن بیانگر آن است که مدیر مدرسه به عنوان یک سرمشق مناسب از توجه به یادگیری عمل می‌کند تا از این طریق معلمان را به یادگیری حرفه‌ای ترغیب کند (Alazmi & Hammad, 2021: 5). به نظر می‌رسد سبک رهبری یادگیری‌محور بتواند پیش‌بینی‌کننده نگرش به حرفه معلمی در معلمان باشد، چرا که مفهوم رهبری یادگیری محور در ارتباط با رهبری آموزشی پدیدار شده است (Kılınç et al, 2017: 133) و یک مدل رهبری آموزشی محسوب می‌شود که هدف آن بهبود آموزش و یادگیری دانش‌آموزان از طریق

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

حمایت از یادگیری حرفه‌ای کارکنان مدرسه به ویژه معلمان است. همچنین یک سبک رهبری مبتنی بر سازمان مدرسه و فرهنگ مدرسه است که ریشه در توسعه مدرسه دارد و بر تحقیق و یادگیری تمرکز دارد (Ertürk, 2022: 162). به‌نظر می‌رسد حمایت از معلمان مدرس موجبات تأثیر در نگرش معلمان به حرفه خود را فراهم سازد به‌ویژه آنکه در تحقیقات گذشته (Chan, 2002; McTigue et al, 2024) نیز به اثبات رسیده است که حمایت رهبران آموزشی از معلمان بر نگرش آنها تأثیر دارد.

تمرکز بر رهبری مدارس به عنوان عنصر مرکزی بهبود مدرسه و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان، و همچنین تدوین و توسعه سیاست‌های پاسخگویی مدیران مدارس موجب بازنگری تحقیقات در خصوص رهبری در مدارس شده است (Wright, 2020). به‌طوری‌که تعریف رهبری از معنای سنتی آن که عمدتاً مبتنی بر نقش‌های اجرایی و سیاسی است به مفهومی جدیدتر یعنی رهبری یادگیری محور که بر حمایت از توسعه حرفه‌ای معلم و بهبود یادگیری دانش‌آموز تمرکز دارد، تغییر یافته است (Farnsworth, et al, 2019: 210). رهبران یادگیری‌محور اطمینان حاصل می‌کنند که چشم‌انداز و مأموریت مدرسه با مشارکت ذی‌نفعان مدرسه و در میان آن‌ها ایجاد شده است. آن‌ها همچنین مطمئن می‌شوند منابع اطلاعاتی مختلفی که یادگیری دانش‌آموزان را تعالی می‌بخشد در چشم‌انداز و اهداف مدرسه پیش‌بینی شده‌اند (Murphy et al, 2007: 180). رهبر یادگیری‌محور در مدرسه، ظرفیت مدرسه برای یادگیری مستمر، عمیق و روشن دانش‌آموزان و معلمان را فراهم می‌آورد (Kulophas & Hallinger, 2020: 608).

با فرض وجود رابطه بین رهبری یادگیری‌محور و نگرش به حرفه معلمی، سؤال دیگری که مطرح می‌شود این است که چه متغیری می‌تواند نقش میانجی را در ایجاد یا افزایش رابطه بین رهبری یادگیری محور و نگرش به حرفه معلمی ایفا نماید؟ در این زمینه شواهد علمی نشان می‌دهد عاملیت معلمان می‌تواند تلاش‌های رهبران مدارس برای جلب مشارکت معلمان در بهبود مدارس را به نتیجه برساند (Liu et al, 2016a). این مفهوم بیانگر قابلیت معلم در انجام اقدامات هدفمند و سازنده به‌منظور هدایت مسیر رشد حرفه‌ای خود و کمک به بهبود کیفیت آموزش است (Guoyuan, 2020). Verdín, & Godwin (2019) عاملیت را به‌عنوان مهارتی تعریف می‌کنند که هر فردی آن را داراست. Bandura (2018) عاملیت را به‌عنوان توانایی انسان برای تأثیرگذاری بر عملکرد خود و تغییر شرایط زندگی تعریف می‌کند. او بر این باور است که افراد نه تنها محصول محیط خود هستند، بلکه خود نیز تولیدکننده آن هستند. از طریق عاملیت، افراد می‌توانند شرایط خود را انتخاب، ایجاد و تغییر دهند و در این فرآیند، انسان‌ها به‌عنوان عوامل اعمال عمدی در مرکز تغییر قرار می‌گیرند (Bandura, 2018: 17)، بر اساس دیدگاه بندورا عاملیت به معنای توانایی فرد در انجام اقدامات و تصمیم‌گیری‌های آگاهانه است. این مفهوم در نظریه شناختی اجتماعی

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

به‌عنوان یک عامل کلیدی در فرآیند یادگیری و رفتار شناخته می‌شود. Bandura (2001) خودکارآمدی، که یکی از اجزای اصلی نظریه شناختی اجتماعی است را باورهای فرد در مورد توانایی سازماندهی و اجرای موثر تکالیف در حیطه‌های شخصی است که به هدف خاصی می‌انجامد (Azarboueh & Nastiezaie, 2022: 21) تعریف کرده است. مولفه‌های عاملیت معلم در پژوهش Liu et al (2016) عبارتنداز؛ ۱-*اثربخشی یادگیری* که بیانگر باور معلم به میزان انگیزه، توانایی و پشتکارش برای یادگیری در یک محیط مبتنی بر تعاملات علمی است. ۲-*اثربخشی تدریس* به معنای باور معلم به توانایی‌اش در کار اثربخش با دانش‌آموزان مختلف و دستیابی به اهداف خود در کلاس درس است. ۳-*خوش‌بینی* بیانگر نگرش مثبت معلم به همکاران و احتمال موفقیت در آینده است و در نهایت، ۴-*مشارکت سازنده* نشان دهنده باور معلمان به اثربخشی تلاش‌های آن‌ها در یادگیری و یاددهی به دیگران و باور به گسترش نفوذ و تأثیر حرفه‌ای خود در مدرسه است (Liu et al., 2016a: 81). افرادی که دارای خودکارآمدی بالا هستند، بیشتر احتمال دارد که به چالش‌ها پاسخ مثبت دهند و از تلاش‌های خود دست نکشند. این باور به فرد کمک می‌کند تا احساس کنترل بیشتری بر زندگی خود داشته باشد و در نتیجه، عاملیت او تقویت می‌شود. رفتارهای عمدی، دیدگاه آینده‌نگر، سبک خودتنظیمی خودواکنشگر و مهارت‌های بازتابی همگی به عاملیت شخصی کمک می‌کنند (Bandura, 2006: 165)، که فرد باید به‌طور هدفمند عمل کند تا اقدامات او به‌عنوان رفتار شناخته شود (Verdín, & Godwin, 2019).

علیرغم جدید بودن نسبی سازه‌هایی همچون رهبری یادگیری‌محور و عاملیت معلم، در سال‌های اخیر مطالعات ارزشمندی پیرامون روابط این متغیرها صورت گرفته است. Alazmi & Hammad (2021) پژوهشی با عنوان «مدل‌یابی روابط بین رهبری مدیر مدرسه و یادگیری حرفه‌ای معلم در کویت: اثرات میانجی اعتماد و عاملیت معلم» انجام دادند. نتایج این مطالعه نشان داد که رهبری یادگیری‌محور به‌صورت مستقیم تأثیر معناداری بر یادگیری حرفه‌ای معلم نداشت اما با واسطه دو متغیر اعتماد و عاملیت معلم، پیش‌بینی کننده یادگیری حرفه‌ای معلم بود. یکی از نتایج این مطالعه وجود رابطه مثبت و معنادار بین رهبری و عاملیت معلم بود. Hallinger, Piyaman, & Viseshsiri (2017) پژوهشی با عنوان «اندازه‌گیری اثرات رهبری یادگیری‌محور بر یادگیری حرفه‌ای معلمان در تایلند» انجام دادند. نتایج نشان داد که رهبری یادگیری‌محور هم به صورت مستقیم و هم با واسطه دو متغیر اعتماد معلم و عاملیت معلم، پیش‌بینی کننده معنادار یادگیری حرفه‌ای معلم است و بین رهبری یادگیری محور و عاملیت معلم رابطه مثت و معنادار وجود دارد. Bellibaş, Gümüş & Kılınç (2020) طی پژوهشی به بررسی تأثیر رهبری یادگیری‌محور بر فعالیت‌های معلم رهبری با نقش میانجی عاملیت معلم پرداختند. یافته‌ها نشان داد که

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

رهبری یادگیری‌محور مدیران مدارس هم به صورت مستقیم و هم با واسطه عاملیت معلم، پیش‌بینی کننده مثبت و معنادار معلم رهبری بود و بین رهبری یادگیری محور و عاملیت معلم رابطه مثت و معنادار وجود دارد. Kin et al (2017) ، پژوهشی با عنوان "رابطه شایستگی‌های رهبری مدیر در ایجاد تغییر با نگرش معلمان نسبت به تغییر: نقش میانجی باورهای معلمان" انجام دادند. نتایج حاکی از آن بود که شایستگی-های رهبری مدیر در ایجاد تغییر نگرش معلمان نسبت به تغییر تأثیرگذار است. Chan (2002) در پژوهشی نشان داد که مدیران از دو جنبه رهبری مستقیم و غیرمستقیم بر باور و نگرش معلمان تأثیر می‌گذارند. Hosseini & Zandi (2024) در پژوهشی به مطالعه نقش میانجی عاملیت در ارتباط بین ادراک از اعتبار اساتید و نگرش به حرفه تدریس دانشجو معلمان پرداختند. یافته‌ها نشان داد اثر اعتبار اساتید بر عاملیت دانشجو و اثر عاملیت دانشجو بر نگرش به حرفه تدریس معنادار است. Yılmaz & Tepe (2023) پژوهشی با عنوان نقش عوامل واسطه‌ای عاملیت معلم انجام دادند. نتایج پژوهش نشان داد که بین متغیرهای ادراک حمایت مدیران و عاملیت روابط معناداری وجود دارد.

با توجه به مرور پژوهش‌های پیشین، علیرغم اهمیت نگرش معلمان نسبت به حرفه معلمی، تا کنون پژوهشی جامع در خصوص عوامل اثرگذار و پیش‌بینی کننده این متغیرهای مهم در مدارس ایران انجام نشده است به‌طوری که نه تنها مطالعاتی که روابط دو به دو متغیرهای این پژوهش را بررسی کرده باشد در دسترس نیست بلکه پژوهشی که به بررسی نقش میانجی متغیر عاملیت در ارتباط با رهبری یادگیری محور و نگرش به حرفه معلمی پرداخته باشد نیز در دسترس نیست. به بیان دیگر به دلیل نسبتاً نو بودن سازه‌های پژوهش در ایران از یک سو مطالعات چندانی در خصوص برون دادهای رهبری یادگیری محور و عاملیت معلم صورت نگرفته است. از سوی دیگر پژوهش‌های چندانی هم در خصوص بررسی عوامل مؤثر بر نگرش به حرفه معلمی انجام نگرفته است. بنابراین در این راستا هدف تحقیق حاضر بررسی شناسایی نقش رهبری یادگیری محور در نگرش به حرفه معلمی با میانجی‌گری عاملیت معلم در مدارس ابتدایی استان کردستان است. بر اساس این هدف فرضیه‌های زیر تدوین شده است:

۱-رهبری یادگیری محور بر نگرش به حرفه معلمی معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان اثر دارد.

۲- رهبری یادگیری محور بر عاملیت معلم معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان اثر دارد.

۳- عاملیت معلم در نگرش به حرفه معلمی معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان اثر دارد.

۴- رهبری یادگیری محور با میانجی گری عاملیت معلم در نگرش به حرفه معلمی معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان اثر دارد.

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

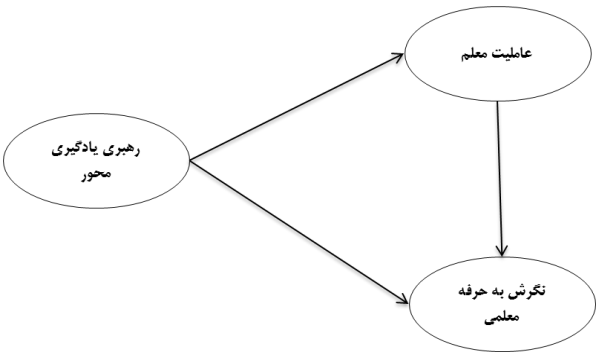

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر یک تحقیق کاربردی است. از نوع تحقیقات توصیفی- همبستگی (مدل‌یابی معادلات ساختاری) است. جامعه پژوهش کلیه معلمان مقطع ابتدایی استان کردستان در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ به تعداد ۶۳۲۸ معلم است. به منظور تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد و حجم نمونه به تعداد ۳۶۲ نفر از معلمان استان کردستان در شهرهای مختلف تعیین شد. به منظور نمونه‌گیری از روش تصادفی به‌صورت طبقه‌ای- نسبتی استفاده شد. ابزارهای اندازه‌گیری در پژوهش حاضر عبارتنداز:

پرسشنامه رهبری یادگیری‌محور: به‌منظور گردآوری اطلاعات در خصوص رهبری یادگیری محور از پرسشنامه رهبری یادگیری‌محور طراحی شده توسط Liu et al (2016) استفاده شد. این پرسشنامه ۲۵ گویه‌ای در مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت (به ترتیب از ۱ تا ۵؛ کاملاًمخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم، کاملاًموافقم) تنظیم شده است. کمترین نمره اکتسابی در آن ۲۵ و بالاترین نمره ۱۲۵ می‌باشد. این پرسشنامه دارای ۴ بعد خلق چشم‌انداز یادگیری (گویه‌های ۱ تا ۶)، حمایت از یادگیری (گویه‌های ۷ تا ۱۴)، مدیریت برنامه یادگیری (گویه‌های ۱۵ تا ۲۰) و الگو بودن (گویه‌های ۲۱ تا ۲۵) می‌باشد. روایی پرسشنامه در پژوهش Zandi, Derakhshan & Sadeghi (2023)با استناد به نظر ۵ تن از متخصصان علوم تربیتی از نظر صوری و محتوایی بررسی و تأیید شد. همچنین در پژوهش مذکور، پس از اجرای پرسشنامه در نمونه آماری، روایی پرسشنامه، با استفاده از شاخص‌های روایی همگرا، روایی واگرا، سازگاری درونی و پایایی ترکیبی مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. پایایی پرسشنامه رهبری یادگیری محور در پژوهش Zandi et al (2023)، با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹۹ به‌دست آمد. در پژوهش حاضر، پایایی پرسشنامه رهبری یادگیری محور با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۷۲ محاسبه شد.

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

پرسشنامه نگرش به حرفه معلمی: به‌منظور گردآوری اطلاعات در زمینه متغیر نگرش به حرفه معلمی از پرسشنامه نگرش به حرفه معلمی[1] Win & Nwe (2020) استفاده شد. این پرسشنامه ۲۷ گویه‌ای در مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت (به ترتیب از ۱ تا ۵؛ کاملاًمخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم، کاملاًموافقم) تنظیم شده است. کمترین نمره اکتسابی در آن ۲۷ و بالاترین نمره ۱۳۵ می‌باشد. این پرسشنامه دارای ۵ بعد ادراک عمومی در مورد حرفه معلمی (گویه‌های ۱ تا ۳)، رضایت از حرفه معلمی (گویه‌های ۴ تا ۷)، ارزشمندی حرفه معلمی (گویه‌های ۸ تا ۱۷)، صلاحیت حرفه معلمی (گویه‌های ۱۸ تا ۲۰)، انگیزه حرفه معلمی (گویه‌های ۲۱ تا ۲۷) می‌باشد. روایی مقیاس نگرش به حرفه تدریس در پژوهش Win & Nwe (2020) از طریق تحلیل عاملی تأییدی بررسی و تأیید شده است. همچنین Hosseini & Zandi (2024) پس از ترجمه پرسشنامه نگرش به حرفه معلمی روایی ظاهری آن را با استفاده از نظر متخصصان بررسی و تأیید نمودند. پایایی پرسشنامه نگرش به حرفه معلمی در پژوهش Win & Nwe (2020) با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۱ به‌دست آمده است. پایایی این ابزار در پژوهش Hosseini & Zandi (2024) با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۶ محاسبه شده است. در پژوهش حاضر، پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۳۴ محاسبه شد.

پرسشنامه عاملیت معلم: گردآوری اطلاعات در زمینه متغیر عاملیت معلم با استفاده از پرسشنامه استاندارد عاملیت معلم Liu et al (2016) انجام شد. این پرسشنامه ۲۴ گویه‌ای بر اساس مقیاس لیکرت از یک تا پنج درجه‌بندی شده است. ابعاد این پرسشنامه عبارتنداز اثربخشی یادگیری (گویه‌های ۱ تا ۶)، اثربخشی تدریس (گویه‌های ۷ تا ۱۳)، خوش‌بینی (گویه‌های ۱۴ تا ۱۸)، مشارکت سازنده (گویه‌های ۱۹ تا ۲۴) می‌باشد. حداقل نمره در این پرسشنامه ۲۴ و حداکثر ۱۲۰ می‌باشد. روایی پرسشنامه عاملیت معلم در پژوهش Zandi et al (2023) ، در مرحله اول و قبل از اجرای پرسشنامه در نمونه آماری، با استناد به نظر ۵ تن از متخصصان علوم تربیتی از نظر صوری و محتوایی بررسی و تأیید شد. در مرحله دوم و پس از اجرای پرسشنامه‌ها در نمونه آماری، روایی پرسشنامه سنجش عاملیت معلم با استفاده از شاخص‌های روایی همگرا، روایی واگرا، سازگاری درونی و پایایی ترکیبی مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه در پژوهش Zandi et al (2023)، ۰/۸۰۱ به‌دست آمد. در پژوهش حاضر، پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۴۷ محاسبه شد.

[1] Student Teachers Attitude towards Teaching Profession Scale

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

تحلیل داده‌های به‌دست آمده از جمع‌آوری پرسشنامه‌های پژوهش در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام شد. در سطح توصیفی از شاخص‌های آمار توصیفی نظیر فراوانی، درصد فراوانی، میانگین، انحراف استاندارد، کشیدگی و چولگی و از روش‌های آمار استنباطی شامل آزمون همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد. همچنین به‌منظور ارزیابی برازش مدل، از روش آزمون مدل‌های اندازه‌گیری استفاده شد. برای بررسی پایایی مدل اندازه‌گیری از ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی و برای بررسی روایی مدل اندازه‌گیری از آزمون روایی همگرا استفاده شد. تحلیل داده‌ها با نرم‌افزارهای spss v. 26 و Smart PLS V.3 انجام شد.

به‌منظور ارزیابی برازش مدل، از دو روش آزمون مدل‌های اندازه‌گیری و آزمون مدل ساختاری استفاده شد. برای آزمودن مدل اندازه‌گیری در مدلسازی معادلات ساختاری از آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی جهت بررسی پایایی مدل اندازه‌گیری و از آزمون روایی همگرا و روایی واگرا نیز جهت بررسی آزمون روایی مدل اندازه‌گیری استفاده شد که نتایج آن به شرح جدول ۱ است:

جدول ۱- خلاصه شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری

متغیرها	شاخص‌های برازش		
	ضریب آلفای کرونباخ (بزرگ‌تر از ۰/۷)	ضریب پایایی ترکیبی (بزرگ‌تر از ۰/۷)	روایی همگرا (بزرگ‌تر از ۰/۵)
رهبری یادگیری محور	۰/۹۵۲	۰/۸۸۸	۰/۶۶۸
عاملیت معلم	۰/۹۴۰	۰/۸۸۶	۰/۶۶۴
نگرش به حرفه معلمی	۰/۸۳۳	۰/۸۸۹	۰/۶۲۹

محاسبه روایی واگرا: روایی واگرا، مقایسه میزان تفاوت بین شاخص‌های یک سازه با شاخص‌های سازه‌های دیگر در مدل است. این کار از طریق مقایسه جذر AVE هر سازه با مقادیر ضرایب همبستگی بین سازه‌ها محاسبه می‌شود که این فرمول توسط فورنل و لارکر پیشنهاد شده است.

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

جدول ۲- روایی واگرا به روش فورنل و لاکر

	۱	۲	۳
۱-رهبری یادگیری محور	۰/۸۱۷		
۲-عاملیت معلم	۰/۴۰۰	۰/۸۱۵	
۳- نگرش به حرفه معلمی	۰/۴۸۷	۰/۴۶۲	۰/۷۹۳

همان‌طوری که یافته‌های جدول شماره ۱ و ۲ نشان می‌دهد؛ نتایج مدل اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش (رهبری یادگیری محور، عاملیت معلم، نگرش به حرفه معلمی) حاکی از قابل قبول بودن شاخص‌های آلفای کرونباخ، ضریب پایایی ترکیبی، روایی همگرا و روایی واگرا می‌باشد؛ بنابراین می‌توان گفت: مدل اندازه‌گیری دارای برازش مطلوب و قابل قبولی است.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش نشان داد، ۴۲/۸۲ درصد از نمونه آماری در گروه مردان و ۵۷/۱۸ درصد در گروه زنان قرار دارند. ۱۰۹ نفر (معادل ۳۰/۱۱ درصد) از نمونه آماری در گروه سنی کمتر از ۴۰ سال، ۱۹۵ نفر (معادل ۵۳/۸۷ درصد) در گروه سنی ۴۱ تا ۵۰ سال، ۵۸ نفر (معادل ۱۶/۰۲ درصد) در گروه سنی ۵۱ سال و بالاتر هستند. همچنین در خصوص سابقه کاری نمونه آماری، تحلیل داده‌ها نشان داد، ۲۰۷ نفر (معادل ۵۷/۱۸ درصد نمونه آماری) دارای سابقه ۱۰سال و کمتر، ۹۸ نفر (معادل ۲۷/۰۷ درصد نمونه آماری) دارای سابقه ۱۰ تا ۲۰ سال، ۵۷ نفر (معادل ۱۵/۷۵ درصد نمونه آماری) دارای سابقه ۲۱ سال و بالاتر از آن هستند.

بررسی نرمال بودن و غیرنرمال بودن داده‌ها: برای بررسی نرمال بودن و غیرنرمال بودن داده‌ها چولگی و کشیدگی به عنوان معیار قضاوت مدنظر قرار گرفت. با توجه به اینکه در صورتی که چولگی و کشیدگی در بازه (۲، ۲-) باشد توزیع داده‌ها در حالت نرمال قرار دارد، بر اساس یافته‌های جدول شماره ۳ می‌توان گفت داده‌ها از توزیع نرمال برخوردار می‌باشند.

جدول ۳- بررسی نرمال بودن و غیرنرمال بودن متغیرهای تحقیق

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی
رهبری یادگیری محور	۴/۰۱	۰/۷۲۶	-۱/۱۵۰	۱/۵۷۷
نگرش به حرفه معلمی	۳/۹۰	۰/۶۴۱	-۰/۴۷۱	-۰/۲۲۱
عاملیت معلم	۴/۲۲	۰/۵۵۶	-۱/۰۱۲	۱/۷۴۰

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

با توجه به نرمال بودن توزیع داده‌ها، به منظور بررسی همبستگی بین متغیرهای پژوهش از ماتریس همبستگی مبتنی بر آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد (جدول ۴).

جدول ٤- ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳
۱-رهبری یادگیری محور	۱		
۲-نگرش به حرفه معلمی	۰/۴۲۱**	۱	
۳-عاملیت معلم	۰/۳۶۶**	۰/۴۰۲**	۱

P < 0.01

با توجه به نتایج حاصل از تحلیل ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش می‌توان گفت: متغیرهای رهبری یادگیری محور (۰/۴۲۱) و عاملیت معلم (۰/۴۰۲) دارای رابطه مثبت و معنادار با متغیر نگرش به حرفه معلمی در سطح ۰/۰۱ می‌باشند. همچنین رهبری یادگیری محور دارای رابطه مثبت و معنادار با عاملیت معلم (۰/۳۶۶) در سطح ۰/۰۱ است.

در مدل تجربی (شکل شماره ۲) ضرایب استاندارد شده ارائه شده است.

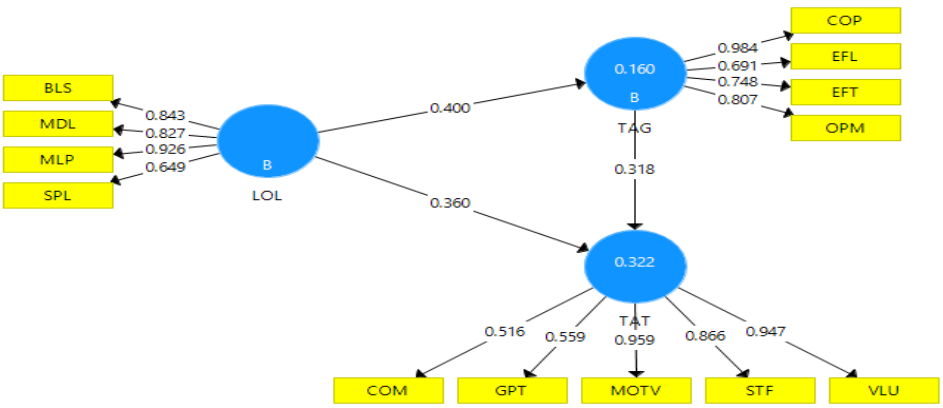

شکل ۲- ضرایب استاندارد در مدل تجربی پژوهش

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

جدول ۵- نتایج آزمون فرضیه پژوهش با روش معادلات ساختاری

مسیر	ضریب مسیر (بتا)	مقدار t	P-value	اثر کل	مقدار t	P-value	نتایج
تأثیر رهبری یادگیری محور بر نگرش به حرفه معلمی	۰/۳۶۰	۶/۷۶۷	۰/۰۰۰	۰/۴۸۷	۱۰/۵۰۵	۰/۰۰۰	تأیید
تأثیر رهبری یادگیری محور بر عاملیت معلم	۰/۴۰۰	۶/۸۳۰	۰/۰۰۰	۰/۴۰۰	۶/۸۳۰	۰/۰۰۰	تأیید
تأثیر عاملیت معلم بر نگرش به حرفه معلمی	۰/۳۱۸	۵/۱۳۴	۰/۰۰۰	۰/۳۱۸	۵/۱۳۴	۰/۰۰۰	تأیید
اثر غیرمستقیم رهبری یادگیری محور بر نگرش به حرفه معلمی	۰/۱۲۷	۳/۶۱۰	۰/۰۰۰	–	–	–	تأیید

یافته‌های پژوهش در جدول شماره ۵ نشان‌دهنده آن است که ضریب مسیر رهبری یادگیری محور بر نگرش به حرفه معلمی ۰/۳۶۰ می‌باشد که با توجه به t به‌دست‌آمده در سطح ۰/۰۱ معنادار است. همچنین، اثر کل رهبری یادگیری محور بر نگرش به حرفه معلمی ۰/۴۸۷ می‌باشد که با توجه به t به دست‌آمده در سطح ۰/۰۱ معنادار است. ضریب مسیر و اثر کل رهبری یادگیری محور بر عاملیت معلم ۰/۴۰۰ می‌باشد که با توجه به t به‌دست‌آمده در سطح ۰/۰۱ معنادار است. همچنین ضریب مسیر و اثر کل عاملیت معلم بر نگرش به حرفه معلمی ۰/۳۱۸ می‌باشد که با توجه به t به‌دست‌آمده در سطح ۰/۰۱ معنادار است. در نهایت یافته‌ها نشان داد؛ تأثیر غیرمستقیم رهبری یادگیری محور بر نگرش به حرفه معلمی ۰/۱۲۷ است که با توجه به t به دست‌آمده (۳/۶۱۰) در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

در ادامه، مدل مفهومی پژوهش بر حسب مقادیر t جهت معناداری ضرایب مسیر ارائه شده است که مقادیر بالاتر از ۱/۹۶ نشاندهنده معنادار بودن ضرایب تأثیر و بارهای عاملی در مدل می‌باشد.

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

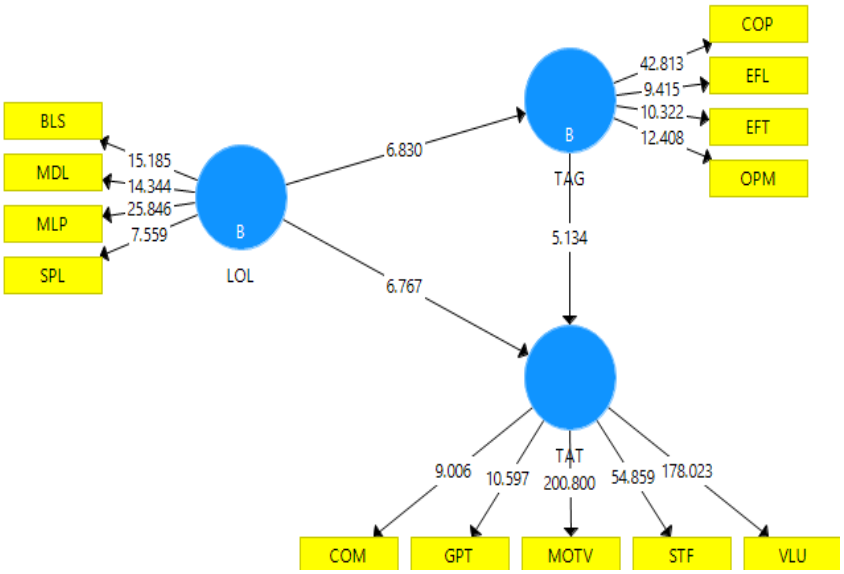

شکل ۳- مقایر t در مدل تجربی پژوهش

مقادیر t در شکل ۳ نشان‌دهنده معناداری رهبری یادگیری محور بر نگرش به حرفه معلمی از طریق عاملیت معلم و بارهای عاملی متغیرهای مذکور در مدل است.

جدول ٦- نتایج آزمون سوبل برای بررسی اثر متغیر میانجی

مسیر	ضریب مسیر	خطای استاندارد	آماره سوبل	سطح معناداری
اثر رهبری یادگیری محور بر نگرش به حرفه معلمی با میانجی گری عاملیت معلم	۰/۴۰۰ ۰/۳۱۸	۰/۰۴ ۰/۰۶	۴/۶۸۳	p<۰/۰۵

جدول ۶ نشان می‌دهد که اثر غیرمستقیم رهبری یادگیری محور بر نگرش به حرفه معلمی با نقش میانجی عاملیت معلم، بر اساس آزمون سوبل[1]، معنادار است. به‌طوری‌که مقدار آماره سوبل (۴/۶۸۳) در

[1]. Sobel Test

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

سطح P<0.05، اثر معنادار متغیر پیش‌بین (رهبری یادگیری محور) از طریق عاملیت معلم (متغیر میانجی) بر نگرش به حرفه معلمی (متغیر ملاک) را تأیید می‌کند.

شاخص‌های برازش مدل در جدول شماره ۷ گزارش شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که شاخص‌های ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد (SRMR) (کمتر از ۰/۱)، معیار تناسب مدل راستین d_ULS (کمتر از ۰/۹۵)وd_G (کمتر از ۰/۹۵) و شاخص تناسب به‌هنجار (NFI) (بیشتر از ۰/۷) در وضعیت مطلوبی قرار دارند.

جدول ۷- شاخص‌های برازش مدل

شاخص	مقدار مطلوب	مقدار مشاهده شده	نتیجه برازش
شاخص ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد (SRMR)	کمتر از ۰/۱	۰/۰۹	مطلوب
معیار تناسب مدل راستین d_ULS	کمتر از ۰/۹۵	۰/۸۱	مطلوب
معیار تناسب مدل راستین d_G	کمتر از ۰/۹۵	۰/۳۶	مطلوب
شاخص تناسب به‌هنجار (NFI)	بیشتر از ۰/۷	۰/۷۱	مطلوب

بحث و نتیجه گیری

هدف از انجام پژوهش بررسی نقش رهبری یادگیری محور در نگرش به حرفه معلمی با میانجی گری عاملیت معلم در معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان بود. پژوهش در جامعه آماری معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان و با تعداد ۳۶۲ نمونه آماری به روش همبستگی (مدل سازی معادلات ساختاری) انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان داد؛ رهبری یادگیری محور در نگرش به حرفه معلمی با میانجی گری عاملیت معلم در معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان اثر مثبت و معنادار دارد.

یافته‌ها نشان داد رهبری یادگیری محور در نگرش به حرفه معلمی معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان اثر مستقیم، مثبت و معنادار دارد. با توجه به این یافته، فرضیه اول پژوهش تأیید شد. با توجه به اثر مستقیم، مثبت و معنادار رهبری یادگیری محور در نگرش به حرفه معلمی در معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان، می‌توان گفت رهبری یادگیری محور به‌عنوان یک سبک رهبری در محیط آموزشی نقشی تعیین‌کننده در نگرش معلمان به حرفه خود دارد. بنابراین هر چه مدیران مدرسه از نظر ویژگی‌های رهبری یادگیری محور در سطح بالاتری باشند در نتیجه نگرش معلمان به حرفه خود نیز مطلوب‌تر خواهد بود. نگرش به حرفه معلمی، نقش مهمی در موفقیت معلمان ایفا می‌کند. نگرش‌های مثبت و مطلوب عملکرد

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

افراد را بهبود می‌بخشد ولی نگرش نامطلوب افراد را خسته و کسل کرده و عملکرد آنها را غیرقابل قبول می‌سازد. زمانی که معلمان باورهای شناختی قوی درباره ارزش آموزش و نقش خود در تسهیل یادگیری دارند، بیشتر احتمال دارد رفتارهایی را از خود نشان دهند که موجب افزایش مشارکت دانش‌آموزان می‌شود. نگرش معلمان نسبت به حرفه خود به‌طور نزدیکی با هویت حرفه‌ای و رضایت شغلی آنها مرتبط است. باورهای شناختی مثبت درباره تدریس می‌تواند منجر به افزایش رضایت شغلی و تعهد به حرفه شود. تحقیقات نشان داده‌اند که معلمان احساس مثبتی نسبت به نقش خود به‌عنوان مربی دارند (Radulović et al, 2022). از سوی دیگر، با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان گفت نگرش به حرفه در معلمان نیاز به یک محیط با سبک رهبری یادگیری محور دارد تا تقویت شود و موجبات اثربخشی آموزش و یادگیری را فراهم سازد. از نظر Wright (2020) ، رهبران یادگیری محور به‌عنوان مدیران برجسته با کسب آگاهی از نیازهای دانش‌آموزان و معلمان و درک فرهنگ مدرسه، به‌طور آگاهانه بر بهبود یادگیری دانش آموزان تأثیر می‌گذارند. آن‌ها با نیازهای مدارس خود سازگار می‌شوند و به طور فعالانه اقداماتی را برای حمایت و ایجاد انگیزه در معلمان انجام می‌دهند. این مدیران یادگیری محور به این باور رسیده‌اند که مسیر مناسب اثرگذاری بر یادگیری دانش‌آموزان، حمایت و تعامل با معلمان است چرا که معلمان بیشترین تأثیر مستقیم را بر دانش‌آموزان دارند. همچنین، تمرکز رهبری یادگیری محور بر ایجاد و ارتقای یادگیری عمیق و متوازن میان فراگیران، کادر آموزشی و اداری مدرسه است و در واقع می‌توان گفت که رهبری یادگیری محور به ارتقای یادگیری کل مجموعه به‌عنوان یک نظام توجه دارد (Portin et al, 2013: 224). رهبران مدارس با عملکرد بالا، انرژی قابل توجهی را صرف تصریح، بیان، اجرا و حمایت از چشم‌انداز یادگیری می‌کنند (Murphy et al, 2007) که موجب تقویت نگرش مثبت به حرفه معلمی می‌شود. معلمانی که تحت رهبری یک مدیر یادگیری محور هستند، به‌دنبال دست‌یابی به استانداردهای سطح بالای رهبران خود هستند تا رضایت او را جلب نمایند. همچنین با توجه به ظرفیت‌سازی ارتقای یادگیری (Alazmi, & Hammad, 2023; Liu et al, 2016) توسط این رهبران، معلمان نقش حرفه خود را توسعه داده و نگرش آنها به حرفه خود بهبود خواهد یافت. به‌طور کلی می‌توان گفت یافته‌های پژوهش با یافته‌های Kin et al (2017)، Chan (2002) که همگی حاکی از اثر مثبت و معنادار سبک رهبری (حمایتی) و یا سبک رهبری یادگیری‌محور در نگرش به حرفه معلمی می‌باشد، مطابقت داشته و همسو است.

یافته‌ها نشان داد رهبری یادگیری محور در عاملیت معلمان مدارس ابتدایی کردستان اثر مثبت و معنادار دارد. یافته‌ها حاکی از آن است که معلمی از عاملیت بالایی برخوردار خواهد بود که در مدرسه با یک مدیر با سبک رهبری یادگیری محور کار کند. عاملیت معلم به عنوان یک عامل تأثیرگذار در یادگیری حرفه‌ای

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

معلمان، بهبود مدارس و تغییر پایدار آموزشی است (Cong-Lem, 2020: 720). Yılmaz & Tepe (2023) در پژوهشی دریافتند که بین متغیرهای حمایت مدیران و عاملیت روابط معناداری وجود دارد. از آنجایی که Yılmaz & Tepe (2023)، Zandi et al (2023)، Alazmi & Hammad (2021)، Bellibaş et al (2020), Liu et al (2016) ، در پژوهش‌های خود رابطه معناداری بین رهبری یادگیری محور و عاملیت معلم نشان دادند بنابراین یافته‌های پژوهش مذکور با یافته‌های پژوهش حاضر مطابقت دارد. از سوی دیگر، با توجه به رابطه مثبت بین رهبری یادگیری محور و عاملیت معلم در پژوهش‌های گذشته و پژوهش حاضر می‌توان گفت یافته‌های پژوهش با یافته‌های پیشین همسو است.

یافته‌های پژوهش نشان داد عاملیت معلم در نگرش به حرفه معلمی معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان اثر مستقیم، مثبت و معنادار دارد. نگرش به حرفه به‌عنوان یک عامل موفقیت در حرفه معلمی است. نگرش حرفه‌ای معلم نشان دادن احساسات، عواطف یا رفتار او نسبت به شیوه های تدریس و یادگیری در حوزه آموزش است (Ahmad et al, 2013: 25). از سوی دیگر، عاملیت معلم به ادراکات معلمان از توانایی خود برای کنترل شرایطی که بر زندگی کاری آنها تأثیر می‌گذارد، اشاره دارد. همچنین از نظر Bandura (2018) عاملیت توانایی انسان برای تأثیرگذاری بر عملکرد خود و تغییر شرایط زندگی است. او بر این باور است که افراد از طریق عاملیت، می‌توانند شرایط خود را انتخاب، ایجاد و تغییر دهند. بر این اساس می‌توان چنین گفت با ادراک بالا معلمان از عاملیت خود (ادراک از توانایی خود برای کنترل شرایط محیط مدرسه و عناصر آموزشی محیط مدرسه)، در نتیجه نگرش مثبت به حرفه معلمی نیز در آنها ایجاد می‌شود. بدین معنی که زمانی که معلمی ادراک مثبتی به عاملیت و تأثیرگذاری خود در مدرسه و امور تدریس داشته باشد در نتیجه احساسات، عواطف یا رفتار او نسبت به شیوه های تدریس و یادگیری نیز بهبود خواهد یافت. این رابطه مثبت بین عاملیت معلم و نگرش به حرفه تدریس در پژوهش Ahmad et al (2013) نیز قابل تبیین است. Ahmad et al (2013) در پژوهشی دریافتند: معلمان دارای نگرش مثبت عملکرد بهتری در تدریس و یادگیری دارند. همچنین عواطف و احساسات پایدارتری دارند و در تعامل با دیگر معلمان، والدین یا کارکنان مدرسه محبت، صبر و صمیمیت بیشتری را از خود نشان می‌دهند. می‌توان گفت زمانی این نگرش در معلمان ایجاد می شود که آنها ادراک مثبتی نسبت به عاملیت خود در مدرسه داشته باشند. همچنین Ahmad & Shah (2022) چارچوب نظری عاملیت معلم شامل اظهار نظر معلمان در برنامه درسی و طراحی برنامه درسی، آزادی معلمان در اجرای روش‌ها و تکنیک‌های تدریس، و استقلال معلمان در استفاده از مواد تکمیلی می‌دانند. به نظر می‌رسد این مولفه‌ها با افزایش نقش معلم در برنامه‌ریزی درسی و مدیریت کلاس درس نگرش او را به حرفه‌اش بهبود دهد. یافته‌های

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

پژوهش با یافته‌های Hosseini & Zandi (2024) که در پژوهشی دریافتند بین عاملیت معلم و نگرش به حرفه معلمی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد، مطابقت داشته و همسو است. تطبیق این یافته‌ها از آن جهت است که رابطه معنادار بین دو متغیر برقرار است و همسویی از آن جهت است که جهت این رابطه در هر دو پژوهش مثبت است.

در نهایت یافته‌های پژوهش نشان داد رهبری یادگیری‌محور با میانجی‌گری عاملیت معلم در نگرش به حرفه معلمی معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان اثر مثبت و معنادار دارد. بنابراین فرضیه اصلی پژوهش تأیید شد. بر اساس این نتیجه، معلمان مدارس ابتدایی می‌توانند با تکیه بر سبک رهبری یادگیری محور مدیران و مولفه‌های آن (خلق چشم‌انداز یادگیری، حمایت از یادگیری، مدیریت برنامه یادگیری و الگو بودن) و افزایش سطح ادراک خود از عاملیت (اثربخشی یادگیری، اثربخشی تدریس، خوش‌بینی و مشارکت سازنده) و بهبود توانایی خود برای تصمیم‌گیری در مورد نیازهای یادگیری خود و برعهده گرفتن مسئولیت توسعه حرفه‌ای در زندگی کاری نگرش حرفه‌ای خود را بهبود بخشند. یافته‌های این فرضیه حاکی از نقش مثبت رهبری در عناصر سازمانی یک مدرسه است. Bellibaş et al (2020) بر این باور هستند که رهبری مدرسه می‌تواند عامل ایجاد تفاوت در شرایط سازمانی، رفتارهای معلمان و بروندادهای یادگیری دانش‌آموزان باشد. رهبری عنصر مرکزی بهبود مدرسه و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان (Wright, 2020) است و در تعاریف جدید رهبری، نقش اصلی رهبری در مدارس حمایت از توسعه حرفه‌ای معلم و بهبود یادگیری دانش‌آموز (Farnsworth, et al, 2019: 210) است. از سوی دیگر، شواهد علمی نشان می‌دهد عاملیت معلمان می‌تواند تلاش‌های رهبران مدارس برای جلب مشارکت معلمان در بهبود مدارس را به نتیجه برساند (Liu et al, 2016b). عاملیت معلم، بیانگر قابلیت معلم در انجام اقدامات هدفمند و سازنده به منظور هدایت مسیر رشد حرفه‌ای خود و کمک به بهبود کیفیت آموزش است (Guoyuan, 2020) که با درنظر گرفتن رهبری یادگیری محور منجر به بهبود نگرش به حرفه معلمی می‌شود. همچنین، Yılmaz & Tepe (2023) پژوهشی با عنوان نقش عوامل واسطه‌ای عاملیت معلم انجام دادند. نتایج پژوهش نشان داد که بین متغیرهای ادراک حمایت مدیران و عاملیت روابط معناداری وجود دارد و متغیر عاملیتی، اثربخشی مدرسه را تبیین می‌کند. بنابراین می‌توان گفت معلمانی که تحت رهبری با سبک یادگیری محور هستند به‌واسطه سطح ادراک از عاملیت خود، نگرش به حرفه معلمی را ابراز می‌کنند. معلمان در محیطی که سبک رهبری یادگیری محور به‌کار می‌رود، توانایی بالایی برای تصمیم‌گیری در مورد نیازهای یادگیری خود و برعهده گرفتن مسئولیت توسعه حرفه‌ای کسب می‌کنند و پیرو آن نگرش آنها به حرفه معلمی بهبود می‌یابد.

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

در پژوهش‌های پیشین، محققان به بررسی رابطه رهبری یادگیری محور با عاملیت معلم، رابطه رهبری یادگیری محور با نگرش به حرفه معلمی و رابطه عاملیت معلم با نگرش به حرفه معلمی پرداخته‌اند. در این میان پژوهشی که نقش واسطه‌ای عاملیت معلم را در رابطه رهبری یادگیری‌محور و نگرش به حرفه معلمی بررسی نماید، انجام نشده است. بنابراین به‌صورت کلی و با توجه به رابطه متقابل متغیرهای رهبری یادگیری‌محور و عاملیت معلم، رهبری یادگیری‌محور و نگرش به حرفه معلمی و رابطه مستقیم، مثبت و معنادار عاملیت معلم و نگرش به حرفه معلمی، می‌توان یافته‌های پژوهش را با یافته‌های پژوهش‌های پیشین تطبیق داد؛ یافته‌های پژوهش با یافته‌های Hosseini & Zandi (2024) ، Yılmaz & Tepe (2023)، Alazmi & Hammad (2021)، Bellibaş et al (2020)، Kin et al (2017)، Liu et al (2016)، Zandi et al (2023) و Chan (2002) مطابقت داشته و همسو است.

به‌طور کلی یافته‌های پژوهش نشان دهنده نقش مثبت رهبری یادگیری محور در نگرش به حرفه معلمی با میانجی گری عاملیت معلم در معلمان ابتدایی است. بنابراین می‌توان با کاربست رهبری یادگیری محور در مدارس نگرش مثبتی در معلمان نسبت به حرفه معلمی ایجاد کرد. از سوی دیگر، عاملیت نیز می‌تواند این تأثیر را بهبود بخشد و به‌عنوان یک متغیر میانجی رابطه رهبری یادگیری‌محور و نگرش به حرفه معلمی را تقویت نماید. بنابراین پیشنهاد می‌شود؛ مدیران مدارس و آموزشگاه های دوره ابتدایی با درنظر گرفتن شاخص‌های رهبری یادگیری محور به هدایت امور اداری–آموزشی، راهنمایی و حمایت معلمان، کارکنان و دانش آموزان و مشارکت در یادگیری پردازند. مدیران به‌عنوان رهبران آموزشی با الهام بخشی معلمان در امور تدریس نگرش آنها را به حرفه معلمی بهبود بخشند. پیشنهاد می شود رهبران آموزشی با حمایت و راهنمایی معلمان و دادن اختیار و آزادی عمل به آنها، ادراکات آنها را از توانایی خود برای کنترل شرایط محیط آموزشی (عاملیت معلمی) تقویت نمایند تا نگرش آنها به سمت مطلوبیت سوق پیدا کند. مدیران مدارس (به عنوان رهبران یادگیری محور) با مشارکت دادن معلمان در امور مدرسه و جذب مشارکت سازنده آنها، باورهای آنها را در خصوص اثربخشی و کارآمدی آنها تقویت نمایند تا نگرش آنها به حرفه معلمی بهبود یابد.

پژوهش حاضر مانند سایر پژوهش با محدودیت‌هایی مواجه بوده است. از جمله ۱–با توجه به گردآوری اطلاعات در خصوص متغیرهای رهبری یادگیری‌محور، نگرش به حرفه معلمی و عاملیت معلم، سایر متغیرهای مداخله‌گر احتمالی مورد ارزیابی قرار نگرفته‌اند که این محدودیت با توجه به طراحی مدل توسط محقق ایجاد شده است و می‌تواند اعتبار درونی و بیرونی تحقیق را با مشکل مواجه سازد. ۲–محدود نمودن جامعه آماری به مدارس ابتدایی استان کردستان؛ کمبود منابع مالی و کمبود زمان در اختیار (با توجه به

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

زمان‌بر بودن گردآوری پرسشنامه از حوزه جغرافیایی وسیع‌تر) موجب شد تا این پژوهش صرفاً در بین معلمان دوره ابتدایی استان کردستان انجام شود. ۳-محدود کردن ابزار گردآوری اطلاعات و داده‌ها به پرسشنامه‌های بسته پاسخ؛ با توجه به این که متغیر اصلی پژوهش، متغیر جدیدی می‌باشد که تحقیقات اندکی در خصوص آن انجام شده است، لذا به دلیل کمتر شناخته شدن آن در میان محققان حوزه مدیریت آموزشی، استفاده از سایر روش‌های پژوهش (به‌ویژه تحقیق کیفی و انجام مصاحبه با مدیران و اساتید حوزه مدیریت آموزشی) چندان امکان‌پذیر نبود. بنابراین پیشنهاد می‌شود، ۱-در پژوهش‌های آینده سایر متغیرهای دخیل در آموزش ابتدایی که می‌توانند در نگرش به حرفه معلمی تأثیر داشته باشند، مورد توجه محققان قرار گیرد و چارچوب نظری پژوهش با درنظر گرفتن آنها طراحی شود. ۲-در پژوهش‌های آینده، چارچوب نظری پژوهش در جوامع آماری سایر استان‌ها و سایر مقاطع تحصیلی مورد بررسی قرار گیرد. ۳- در پژوهش‌های آینده از رویکرد پژوهش ترکیبی (کمی و کیفی) استفاده شود.

تعارض منافع/ حمایت مالی

این مقاله برگرفته از پایان نامه دکتری نویسنده اول با عنوان «بررسی نقش رهبری یادگیری‌محور در نگرش به حرفه معلمی و اضطراب تدریس معلمان با نقش میانجی عاملیت و اشتیاق معلم در میان معلمان مقطع ابتدایی استان کردستان» در دانشگاه بوعلی سینا می‌باشد و نتایج پژوهش حاضر با منافع هیچ ارگان و سازمانی در تعارض نیست و بدون حمایت مالی انجام شده است.

منابع

Ahmad, H., & Shah, S. R. (2022). Teacher agency and professional development: A study on Cambridge English teacher program in the Arabian Gulf. *Cogent Education*, 9(1), 2080352. https://doi.org/10.1080/2331186X.2022.2080352

Ahmad, I., Said, H., Zeb. A., Sihatullah., & Rehman, K. U. (2013). Effects of professional attitude of teachers on their teaching performance: Case of government secondary school teachers in Malakand Region, Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan. *Journal of Educational and Social Research*, 3(1), 25-31.

Aklilu, A., (2024). Challenges and Prospects: Understanding Teachers' Attitudes towards the Teaching Profession in Ethiopia. *Social Sciences & Humanities Open*, 24(-), 1-9. https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2024.100933

Alazmi, A. A., & Hammad, W. (2021). Modeling the relationship between principal leadership and teacher professional learning in Kuwait: The mediating effects of Trust

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

and Teacher Agency. *Educational Management Administration & Leadership*, 0(0), 1-20. https://doi.org/10.1177/17411432211038007

Alazmi, A. A., & Hammad, W. (2023). Modeling the relationship between principal leadership and teacher professional learning in Kuwait: The mediating effects of Trust and Teacher Agency. *Educational Management Administration & Leadership*, 51(5), 1141-1160. https://doi.org/10.1177/17411432211038007

Aslan, M., Arısoy, E., & Gören, T. (2023). The Relationship between learning-centered leadership and professional learning: A study on SAC teachers. *Journal of Theoretical Educational Science*, 16(1), 142-162. http://doi.org/10.30831/akukeg.1179861

Azarboueh, F., & Nastiezaie, N. (2022). The effectiveness of classroom management skills training on classroom psychosocial climate and teacher's self-efficacy. *Management and Educational Perspective*, 4(1), 14-32. https://doi.org/10.22034/jmep.2022.325680.1092 [In Persian].

Balyer, A., & Özcan, K. (2014). Choosing teaching profession as a career: Students' reasons. *International Education Studies*, 7(5),104-115. https://doi.org/10.5539/ies.v7n5p104

Bandura, A. (2006). *Toward a psychology of human agency*. Perspectives on psychological science, 1(2), 164-180.

Bandura, A. (2018). *Toward a psychology of human agency*. Perspectives on psychological science, 13(2), 130-136.

Bellibaş, M. Ş., Gümüş, S., & Kılınç, A. Ç. (2020). Principals supporting teacher leadership: The effects of learning-centred leadership on teacher leadership practices with the mediating role of teacher agency. *European journal of education*, 55(2), 200-216. https://doi.org/10.1111/ejed.12387

Chan, S. S. (2002). *How does principal's leadership influence teachers' beliefs? Case study of a secondary school in Hong Kong* (Unpublished master's thesis). The University of Hong Kong, Hong Kong.

Cong-Lem, N. (2021). Teacher agency: A systematic review of international literature. *Issues in Educational Research*, 31(3), 718-738.

Enwereuzo, P. N. (2021). Educational Leadership Style and Teachers' Attitude in Relation to the Actualization of Educational Goals. *International Journal of Scientific Research in Educatio*, 14(2), 336-351.

Ertürk, R. (2022). The relationship between school administrators' learning-centered leadership behaviors and learning schools according to teacher perceptions. *E-International Journal of Educational Research*, 13(1), 161–182. https://doi.org/10.19160/e-ijer.1053257

Farnsworth, S. J., Hallam, P. R., & Hilton, S. C. (2019). Principal learning-centered leadership and faculty trust in the principal. *NASSP Bulletin*, 103(3), 209-228.

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

Guoyuan, S. (2020). *Teacher Agency. In book Encyclopedia of Teacher Education*. Publisher: springer Nature Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-13-1179-6_271-1.

Hallinger, P., Piyaman, P., & Viseshsiri, P. (2017). Assessing the effects of Learning-Centered Leadership on Teacher Professional Learning in Thailand. *Teaching and Teacher Education*, 67: 464-476. https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2021.101023

Hosseini, S. A., & Zandi, K. (2024). The relationship between student teachers' perception of university professors' credibility and attitude towards teaching profession: the mediating role of agency. *Rooyesh*. 13(7), 11-20. [In Persian].

Hussain, T., Hashmi, A., & Perveen, Z. (2020). Attitude towards Teaching Profession in Pakistan: A Sector Secondary School Teachers. *Pakistan Social Sciences Review*,4(2), 483-491.

Kara, K., & Ada, K. (2021). The relationship between attitudes toward the teaching profession, occupational resilience belief, and extra-role behavior: A moderated mediation model. *Journal of Pedagogical Research*, 5(3), 105-121. https://doi.org/10.33902/JPR.2021371258

Kazemi, S., & Salimi, S. (2023). Comparing the Sense of belonging to School, Academic Vitality and Academic Emotions Among First Grade Students in the Era Before and During the Outbreak of Corona. *Management and Educational Perspective*, 4(4), 43-61. https://doi.org/10.22034/jmep.2023.370716.1140

Kılınç, A. Ç., Bellibaş, M. Ş., & Gümüş, S. (2017). Adaptation of learning-centered leadership scale: A validity and reliability study. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 18(3), 132–144. https://doi.org/10.17679/inuefd.315124

Kılınç, A. C., Bellibas, M. S., & Polatcan, M. (2020). Learning-centred leadership and change in teacher practice in Turkey: exploring the mediating effects of collaboration. *Educational Studies*, 48 (6): 790-808 https://doi.org/10.1080/03055698.2020.1828833

Kin, T. M., Kareem, O.A., Nordin, M. S., & Bning, K. H. (2023). Principal change leadership competencies and teacher attitudes toward change: the mediating effects of teacher change beliefs. *International Journal of Leadership in Education*. https://10.1080/13603124.2016.1272719

Kulophas, D., & Hallinger, P. (2020). Leadership that matters: creating cultures of academic optimism that support teacher learning in Thailand. *Journal of Educational Administration*, 58(6), 605-627. https://doi.org/10.1108/JEA-12-2019-0222

Liu, S., Hallinger, P., & Feng, D. (2016a). Supporting the professional learning of teachers in China: Does principal leadership make a difference? *Teaching and Teacher Education*, 59, 79-91 https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.05.023

Liu, S., Hallinger, P., & Feng, D. (2016b). Learning-centered leadership and teacher learning in China: Does trust matter? *Journal of Educational Administration*, 54(6), 661-662. https://doi.org/10.1108/JEA-02-2016-0015

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]

McTigue, E. M., Jensen, M. T., Gourvennec, A. F., & Solheim, O. J. (2024). The role of school leader support on teacher's engagement during intervention implementation. *International Journal of Leadership in Education*, 1–19. https://doi.org/10.1080/13603124.2024.2358038

Murphy, J., Elliott, S., Goldring, E., & Porter, A. (2007). Leadership for learning: A research-based model and taxonomy of behaviors. *School Leadership & Management*, 27, 179-201. https://doi.org/10.1080/13632430701237420

Passos, A. (2009). *A Comparative Analysis of the Teacher Competence and its Effect on Pupil Performance in Upper Primary Schools in Mozambique and other Sacmeq Countries* (PhD thesis). University of Pretoria, Pretoria.

Portin, B. S., Russell, F. A., Samuelson, C., & Knapp, M. S. (2013). Leading learning-focused teacher leadership in urban high schools. *Journal of School Leadership*, 23(2), 220-252 .

Radulović, B., Stojanović, M., Džinović, M., & Zajkov, O. (2022). Students' Opinion of Gifted Education and Teaching Profession. *Education and Self Development*. 17(1), 80-88. https://doi.org/10.26907/esd.17.1.07

Shen, J., Ma, X., Mansberger, N., Wu, H., Palmer, L., Poppink, S., & Reeves, P. (2021). The relationship between growth in principal leadership and growth in school performance: The teacher perspective. *Studies in Educational Evaluation*, 70: 1-9. https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2021.101023

Verdín, D., & Godwin, A. (2019). *An initial step towards measuring first-generation college students' personal agency: A scale validation*. ASEE Annual Conference and Exposition, Conference Proceedings.

Win, O., & Nwe, K. H.(2020). Attitude scale for student teachers towards teaching profession. *J. Myanmar Acad. Arts Sci*. Vol. XVIII. No.9B: 502-512

Wright, J. G. (2020). *Learning centered leadership: Exploring how distinguished learning-centered principals apply key processes of learning-centered leadership*. Brigham Young University.

Yılmaz, G., & Tepe, N. (2023). The mediating role of teacher agency. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 5(9), 443-462.

Zaidi, Z. I. (2015). Factors affecting Attitude towards teaching and its Correlates: Review of Research. *International Journal of Education and Psychological Research (IJEPR)*, 4(1), 46-51.

Zandi, K., Derakhshan, M., & Sadeghi, S. (2023). The Relationship between Learning-Oriented Leadership and Teacher Agency: The Mediating Role of Trust. *Industrial and Organizational Psychology Studies*, 10(2), 261-274. https://doi.org/10.22055/jiops.2023.45070.1381 [In Persian].

[Downloaded from mail.journalieaa.ir on 2026-11-26]

[DOI: 10.61882/meo.14.3.163]